

Koolide, koolieelsete lasteasutuste ning sotsiaalteenuste valdkonna terviseohutuse lühiiseloostus 2011. aastal

Niina Sossulina

© Terviseameti peaspetsialist

Terviseameti üheks tegevusvaldkonnaks, mille üle teostakse pidevat järelevalvet on koolid, laste- ja sotsiaalhoolekande asutused ning muud asutused, kus pakutatakse sotsiaalteenuseid.

Valdkonna tegevuse eesmärgiks on tervist toetava füüsilise ja vaimse keskkonna tagamine koolis, koolieelses lasteasutuses ning sotsiaalhoolekande teenust osutavas asutuses.

Terviseamet osales aktiivselt ettepanekute tegemisel õigusaktide koostamise ja muutmise käigus.

2011. aastal viidi läbi kaks sihtuuringut:

Sihtuuring „Asenduskoduteenuse vastavus tervisekaitseõuetele “

Sihtuuring „Allergiat ennetav keskkond lasteasutustes ”

Terviseamet osales rahvusvahelises projektis: SINPHONIE: Schools Indoor Pollution and Health: Observatory Network in Europe.

Euroopa Komisjon koos 27 liikmesriigi teadlaste ja ekspertidega on käivitanud koolidele projekti SINPHONIE (*Schools Indoor Pollution and Health: Observatory Network in Europe*). Eestis koordineerib projekti läbiviimist Terviseamet.

Projekti eesmärgiks on koolide sisekliima ja õpilaste terviseseisundi hindamine.

Projekti läbiviimise raames mõõdetakse koolide siseõhu parameetreid ning viiakse läbi õpilaste tervise uuring. Uuringu tulemuste alusel töötatakse välja soovitud koolikeskkonna parandamiseks.

Sisekliima kvaliteedil on laste tervise seisukohast väga oluline roll, sest lapsed viibivad kooliruumides olenevalt aastast kuni 40% ööpäevast.

Ebakvaliteetne sisekliima võib põhjustada nakkus- ja somaatiliste haiguste tõusu.

Teadusuuringutega on tõestatud, et väliskeskkonnast (sh koolikeskkonnast) pärinevate allergeenide mõju saab ennetada või vähendada. Allergia ja ülitundlikkus ilmneb indiviidi ja keskkonna vastastikusel toimel. Lapsed on selles osas tundlikumad kui täiskasvanud ning neil areneb allergia välja märksa kergemini.

Eestis olid projekti kaasatud neli kooli ja üks lasteaed. Uuringus osalenud klassides hinnati seal õppivate õpilaste tervise seisundit, kasutades selleks küsitlust ja füsioloogilisi teste: spiromeetriat ehk kopsumahu määramist, keskendumis- ja tähelepanuvõime testi ja allergoloogilisi teste. Küsitluses osalesid ka õpetajad ja lapsevanemad. Samuti uuriti koolihoone parameetreid (ventilatsioon, viimistlusmaterjalid jne).

Jätkub andmebaaside "Koolitervis" ja „Lapsehoiuteenus“ andmete täiendamine ja avalikustamine.

Terviseameti klientide jaoks töötati välja teenusstandard „Tõendi väljastamine sotsiaalhoolekande teenuse osutajale tervisekaitseõuetele vastavuse kohta“.

Terviseamet annab ehitusprojektidele terviseohutuse hinnangu ja kontrollib vastavust tervisekaitseõuetele.

2011. a hinnati ja kontrolliti 104 projekti, eelnenud 2010. aastal 133 projekti. Enne ehitise käiku andmist toimub järgmise etapina riskihindamine. Kohalik omavalitsus väljastab ehitise kasutusloa pärast ehitise ülevaatust ja nõuetele vastavaks tunnistamist. Kohalikud omavalitsused kaasavad ehitiste ülevaatuse tegemiseks terviseameti ametnikke, kes vastavalt koostatud riski hindamisele annavad asutuse terviseohutuse hinnangu. 2011. aastal anti 70 terviseohutuse hinnangut ja 2010. aastal 98 sellist hinnangut. 2011. aastal oli Terviseameti järelevalve all 1880 tegutsevat objekti; 2010. a -1838; 2009. a -1783; 2008. a -1678; 2007. a -1597, 2006. a -1521, 2005. a -1535; 2004. a -1535.

Joonis 1. Tegutsevate objektide arv.

Koolieelsete lasteasutuste terviseohutuse seisund.

2011. aastal oli Terviseameti järelevalve all 695 koolieelset lasteasutust, 2010 oli 693. 2011. a viidi läbi sihtuuring „Allergiat ennetav keskkond”.

Sihtuuringu eesmärk oli:

- uurida ja hinnata lasteasutuse keskkonna seisundit selleks valitud lasteasutustes; välja selgitada allergikute osakaal laste hulgas;
- tõsta lasteasutuse personali teadlikkust väliskeskkonnast pärinevate allergeenide, allergia põhjuste ja ennetavate meetmete osas;
- aidata kujundada lasteasutuse keskkonda allergikutele soodsamaks.

Allergia ehk ülitundlikkuse all mõistetakse organismi ebatavalist reageerimist, kas mõnele välisele või organismis olevale tegurile (ainele).

Allergiat on mõistlik ennetada. Abinõusid tuleks eelkõige rakendada siseruumides, kuna siseõhu kvaliteedil on allergia esinemisel väga oluline osa.

Lapsed on selles osas tundlikumad kui täiskasvanud ning neil areneb allergia välja märksa kergemini.

Lapsed viibivad lasteasutuse ruumides olenevalt east kuni 40 % ööpäevast ning siseruumi õhu kvaliteedil on allergia esinemisel oluline osa.

Uuringusse oli kaasatud 93 lasteasutust üle Eesti, mis moodustas 13,3% kõigist koolieelsete lasteasutuste arvust.

Uuringu käigus täheldati, et koolieelsete lasteasutuste rühmaruumid olid puhtad.

Horisontaalsed pinnad, nagu lauad, toolid, riulid jne olid tolmust vabad.

Uurimise käigus täheldati, et 26 lasteasutustes kasutatakse koristamisel lõhnavaid puhastusvahendeid. Viimastel aastatel on täheldatud, et üheks levinuimaks allergia-põhjustajaks kogu maailmas on lõhnaained, mis õhu kaudu organismi sattudes võib tundlikel inimestel põhjustada hingamishäireid, nina ning kurgu ärritust, jms.

21 lasteasutuses leidis rühmaruumides allergiat tekitavaid taimi, 38 lasteasutuses kasvasid otse akna all või õhu sissepääsu läheduses kased, sarapuud, sirelid, paplid, jasmiinid. Õietolmust ja taimede osadest vabaneb väikesemõõdulist allergeenset materjali, mis tungib koos sissehingatava õhuga bronhidesse. Õietolmu peened osakesed põhjustavad ka astmavaevusi.

42 lasteasutuses pehmed ja karvased mänguasjad. Kuigi neid leidis

vähesel määral ja personali sõnul neid pidevalt kas klopitakse tolmust või

pestakse automaatpesumasinas, on sellised mänguasjad siiski täiendav tolmu (allergeenide) allikas.

Lasteasutustes toimub laste tervise jälgimine. 87 lasteasutusest on korraldatud tervislikel põhjustel (allergia) teisiti toituva lapse toitlustamine, 92 lasteasutuses oli info, kui palju on allergilisi lapsi.

Terviseamet viis sihtuuringu käigus lasteasutustes läbi ventilatsiooniindikaatori süsinikdioksiidi CO₂ (süsihappegaasi) sisalduse laboratoorse määramise. Süsinikdioksiidi sisaldust analüüsiti kokku 116 rühmaruumi õhus, neist 32% rühmaruumides ületas süsihappegaas kehtivad normid (1000 ppm) . Suhteline õhu niiskus ja temperatuur olid normis. Mehaanilise ventilatsiooniga oli 22 ruumi. Ventilatsiooni hooldamine toimus regulaarselt 50 ehk 43% lasteasutuses.

Sotsiaalteenuste terviseohutuse seisund.

2011. aastal oli Terviseameti järelevalve all 506 sotsiaalteenuseid pakkuvat asutust, 2010 oli see arv 482.

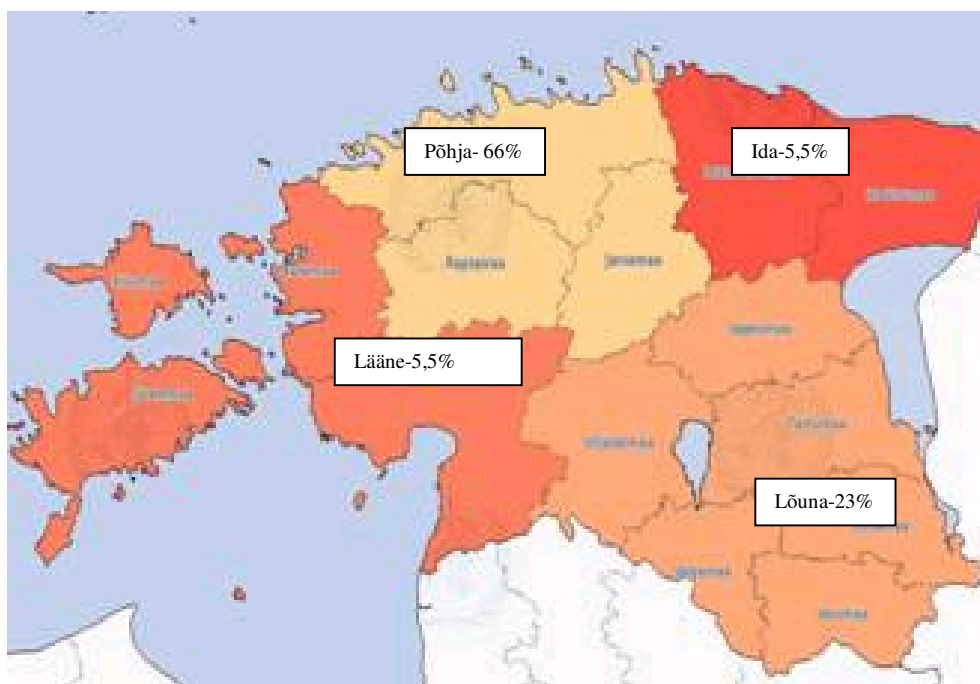
Terviseameti järelevalve alla kuuluvad järgmised sotsiaalteenused:

Lapsehoiuteenus.

Lapsehoiuteenus on lapsevanema töötamist ning toimetulekut toetav teenus, mille osutamise vältel tagab lapse hooldamise, arendamise ja turvalisuse lapsehoidja. Paljud lapsehoiuteenuse osutajad võimaldavad lapsevanematele selliseid laste hoiutingimusi, mida lasteaedades ei pakuta.

Eestis tegutsevad lapsehoiuteenuse pakkujad alates 2007. aastast. Lapsehoiuteenus on üks mitmest lapse hoidmise ja järelevalve korraldamise võimalustest. Sotsiaalhoolekande seaduses on kehtestatud nõuded riigi- või kohaliku omavalitsuse eelarvest rahastatavale lapsehoiuteenusele, teenuse osutajale ning lapsehoidjale. Muuhulgas on sätestatud nõue, et riigi- või kohaliku omavalitsuse eelarvest rahastatavat lapsehoiuteenust võib osutada vaid tegevusloaga lapsehoiuteenuse osutaja. Tegevusloa saamiseks peab teenuse osutajal olema Terviseameti poolt antud tõend selle kohta, et teenuse osutamise koht vastab rahvatervise seaduse alusel kehtestatud tervisekaitseõuetele.

Pakutakse erinevaid lapsehoidmise võimalusi: päevahoidu ja ööpäevaringset hooldust, osutatava teenuse pikkus on vahemikus 4 tundi kuni 5 päeva. Suurem osa lapsehoiuteenuse pakkujaid asub Põhja Eestis (Tallinna linnas ja Harjumaal) – 66 % ja Lõuna Eestis (Tartu linn ja Tartumaa) 23%.

Joonis 2. Lapsehoiuteenuse pakkumise kohad.

Lapsehoiuteenuse keskkonnaseisundit võib lugeda positiivseks, suurem osa lapsehoiuteenuse osutajatest täidavad tervisekaitstenõudeid. Kõik 2011. a kontrollitud lapsehoiuteenused vastasid nõuetele.

Varjupaigad.

Varjupaiga põhitegevus on osutada ajutist abi, tuge ja kaitset vägivalda või konfliktide tõttu ohtu sattunud inimestele.

Näiteks naistevastane vägivald on igasugune soolisel erinevusel esinev vaimne, füüsiline ja seksuaalne vägivald. Füüsilise vägivaldaga kaasneb alati ka vaimne vägivald, milleks võib olla psühholoogiline surve, jõhker sõim või majanduslike piirangute tekitamine. Füüsilise vägivalda puhul põhjustatakse kergemaid või raskemaid kehalisi vigastusi.

Laste varjupaik on kuni 18-aastastele lastele ajutist ööpäevast peavarju, abi, tuge ja kaitset pakkuv hoolekandeesutus. Abi ja kaitset antakse lastele olenemata nende elukohast, tervislikust seisundist, rahvusest või muudest tunnustest. Ka võetakse vastu lapsi, kes on jäänud vanemliku hoolitsuseta. Laps võib varjupaika minna omal algatusel, kui ta on lahkunud kodust, kasuvanema juurest või kasvatusasutusest tema jaoks oluliste probleemide tõttu. Varjupaiga asutab kohalik omavalitsus või eraisik/erafirma.

Järelevalve all on 8 laste ja 18 täiskasvanute varjupaika. Varjupaikade elukeskkonna seisundit võib üldiselt hinnata positiivseks, enamus kehtivaid tervisekaitstenõuete sätteid on täidetud, tõsisemaks puuduseks võib lugeda, et kahes varjupaigas puudusid koolikohustuslikku ikka jõudnud lastel õppimiskohad ning tubades oli rohkem kui kaks

voodit ning ühes täiskasvanute varjupaigas ei olnud hügieeniruumide seisund nõuetekohane.

Asenduskoduteenus.

Sotsiaalhoolekande seaduse § 15¹ kohaselt on asenduskoduteenuse eesmärk rahuldada lapsele tema põhivajadused. Peresarnaste elutingimuste võimaldamine, turvalise ja arengut soodustava elukeskkonna loomine ning tema ettevalmistamine võimetekohaseks toimetulekuks täiskasvanuna. Asenduskoduteenust osutatakse maavalitsuse, kohaliku omavalitsuse ning teenuse osutaja vahel sõlmitud lepingu alusel. Asenduskoduteenust rahastab riik.

2011. aastal viidi läbi sihtuuring „Asenduskoduteenuse vastavus tervisekaitsenõuetele“. Sihtuuringu eesmärk oli anda terviseohutuse hinnang asenduskoduteenustele ja kontrollida nende vastavust tervisekaitsenõuetele. Sihtuuringu „Asenduskoduteenuse vastavus tervisekaitsenõuetele” käigus kontrolliti Terviseameti poolt kokku 47 (100%) asenduskodu teenuse osutajat.

Uuringu käigus avastati asenduskodudes puuduseid.

Nendeks on:

- 8 asenduskodudes ei olnud tehtud riskianalüüs.
- 8 asenduskodudes ei olnud laste arv magamistoas nõuetekohane.
- 7 asenduskodudes ei olnud alla 7-aastasele lapsele kättesaadavas kõrguses asuvad elektripistikupesad kaetud kaitsetega.
- 4 asenduskodudes ei olnud 3-aastastel ja vanematel lastel eraldi magamistoad tüdrukutele ja poistele.